

Kapitola čtvrtá: O kajících a spravedlivých

בִּזְרָא נִיב שְׁפָתַיִם שְׁלוֹם וְלִרְחוּק וְלִקְרוֹב אָמַר יְהוָה

** Je snad člověk, který nikdy nezhřešil, horší než kající?
Jaké jsou nejznámější biblické příklady návratu k Bohu?*

CITÁT. V kapitole Ejn omdin (traktát Brachot 34b) řekl rabi Chija bar Aba, že řekl rabi Jochanan: „Všichni proroci hovořili pouze (o odměně) pro kajícíky (BAALEJ TŠUVA), ale odměnu spravedlivých (CADIKIM) lidské oko (pro její velikost) nevidělo,“ což je v rozporu s výrokem rabi Avahu, který řekl: „Na místě, kde stojí kající, ani zcela spravedliví neobstojí, jak je psáno (Jež 57:19): ‚Mír, mír vzdálenému i blízkému.‘“ Vzdálenému, který se přiblížil. Nebo má věta proroka jiný význam? Nemá vždy vzdálený od hříchu přednost před tím, kdo byl kdysi k hříchu blízký?

VYSVĚTLENÍ. Je zarážející i jen uvažovat o tom, že by snad postavení kajícíka mohlo být významnější než spravedlivého, který nikdy nezhřešil. Z tohoto pohledu by úroveň krále Davida, který se napravil, byla vyšší, než Mošeho, který nikdy nezhřešil! O význam Mošeho se nemusíme obávat, protože kromě toho, že nikdy nezhřešil, ještě také vykonal mnoho významných činů, zatímco rabíni v Talmudu hovořili o situaci, kdy jsou spravedlivý i kajícík podle jiných kritérií na stejné úrovni. Ti, kdo tvrdí, že kajícík stojí na vyšší úrovni než člověk stále spravedlivý, vycházejí z toho, že návrat k Bohu vyžaduje námahu související s opuštěním hříchu, že vracet se k Bohu z dálky je náročnější než nikdy nehřešit, že spravedlivý

vedlivý nemusí tolik bojovat se svým zlým sklonem jako napravený hříšník. Proto říká prorok Ješajahu: „Mír, mír vzdálenému i blízkému.“

Na druhou stranu ti, kdo tvrdí, že vždy spravedliví jsou na vyšší úrovni než napravení hříšníci, vycházejí ze skutečnosti, že hříšník, byť napravený, má stále určitý vztah k hříchu, kterého se nemůže zbavit, jako například vyléčený alkoholik (*poznámka překladatele*). Ne náhodou se hříšník hebrejsky řekne BAAL AVERA (doslova majitel hříchu).

A dále je třeba spor rabínů chápat takto: ten, kdo se více kloní k tělesnosti, je obecně na nižší úrovni a rabi Avahu, který vyzdvihoval úroveň kajícníků, se domníval, že napravený hříšník, se musel hříchu aktivně zříct, čímž se od něj oddělil více než spravedlivý, který nikdy nezhrěšil. Od hříchu se totiž není možné oddělit výrazněji než aktivním odmítnutím, jak již bylo vysvětleno. A jak již bylo uvedeno, návrat k Bohu byl stvořen dříve než vlastní svět, proto ho přesahuje. Tím je kajícník, který se k Bohu navrátil, Bohu obzvláště blízký, a proto je psáno „Mír, mír vzdálenému i blízkému.“ A to, že by měl být kajícník k Bohu blíže, naznačuje i písmeno HEJ, jak je uváděno v traktátu Menachot (29b): „Tento svět byl stvořen písmenem HEJ, které má dole branku, kterou může každý odejít, a nahoře má okénko na důkaz, že těm, kdo se chtějí vrátit, je pomáháno. A proč má písmeno HEJ ještě i ozdobnou korunku? Protože každému navrátilci nasazuje Bůh na hlavu korunu. A tato korunka písmene HEJ je nahoře nad písmenem na důkaz úplného překonání tělesnosti.“

Stejně tak ale mají pravdy i ti, kdo tvrdí, že stále spravedliví stojí na vyšší úrovni než kajícníci, protože nikdy

nepropadli nízkosti tělesnosti a hříchu. Dá se tedy říct, že existují dva pohledy. Z hlediska těla spravedlivý nikdy nehřešil, nemá na hřích vazbu a stojí výše než kajícník. Z hlediska duše, s níž se hřích nikdy nepojí, ovšem stojí výše kajícník, protože se dokázal aktivně oddělit a vymanit z nadvlády tělesnosti. A celý spor rabinů je v podstatě o tom, který pohled je důležitější.

☞ *Existují dva možné pohledy. Jeden upřednostňuje spravedlivého, protože nikdy nezahřešil, druhý kajícníka, protože se musel aktivně odpoutat od hříchu.*

רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמַר וְרַשְׁעִים בַּחֲטָאֵי דְדָמוֹ כִּי לֹא בְּחַיֵּי יִגְבֵּר אִישׁ

CITÁT. V první kapitole traktátu Avoda zara (4b) řekl rabi Jehošua ben Levi: „Izraelci zhotovili zlaté tele jen proto, aby usnadnili návrat k Bohu, jak je psáno (5M 5:29): ‚Kéž mají stále takové srdce, aby se mě báli po všechny dny a dbali na všechny mé příkazy.‘“ Něco podobného řekl rabi Jochanan jménem rabi Šimona ben Jochaje: „Ani David nebyl tím pravým pro svůj čin, jak dokládá žalm (Ž 109:22): ‚A mé srdce je ve mně prázdné (bez zlého sklonu, který by nade mnou vládl),‘ ani Izraelci nebyli tím pravým pro svůj čin, jak je psáno: ‚Kéž mají stále takové srdce, aby se mě báli po všechny dny a dbali na všechny mé příkazy.‘ Tak proč zhřešili? Aby, když zhřeší jedinec, bylo možné říct: ‚Jdi a pouč se od toho, který se napravil,‘ a pokud by zhřešila celá obec, aby bylo možné říct: ‚Jděte a poučte se od obce, která se napravila.‘ A oba příklady byly nutné, protože hřích jedince je skrytý, hřích obce je veřejný. Anebo proto, že

bychom se mohli mylně domnívat, že nad mnohými se Bůh slituje, ale nad jedincem ne.“

VYSVĚTLENÍ. Ani David nebyl tím pravým pro svůj čin. Zdá se nám podivná představa, že by Bůh nechal krále Davida zhřešit jen proto, aby se od něj učily další generace. A pokud ano, tak proč byl potrestán? Ale nejedná se zde o nic nepochopitelného. Ti, kdo tvrdí, že král David nebyl tím pravým pro hřích, který spáchal, se domnívají, že Bůh obvykle opatruje spravedlivé, jak je psáno (Šmuel 1 2:9): „On stráží nohy svých věrných“ a král David byl zcela spravedlivý. A i Izraelci na poušti byli spravedliví, a tak by i v jejich případě bylo na místě, aby je Bůh chránil před hříchem. Ale v zájmu poučení dalších generací nehlídal Bůh nohy svých věrných – Davida s Batševou a Izraelců na poušti. To ovšem vůbec neznamená, že by je Bůh přinutil zhřešit. Kdyby svodu nepodlehli, dostalo by se nám poučení od jiných.

Přesto je pravda, že ve své podstatě byli Izraelci na poušti i král David spravedliví, a když člověk hřeší náhodně, není možné, aby jedna náhoda převážila podstatu věcí. Pozor! Existuje mnoho spravedlivých, kteří jsou spravedliví jen náhodou, a v jejich případě může i náhodný hřích převážit stejně náhodnou spravedlnost. Každá stvořená věc má své místo. Vše, co bylo stvořeno, musí být použito, nic nebylo stvořeno nadarmo. Izraelci na poušti a král David pouze uvedli dávno stvořenou možnost nápravy do praxe. A je vlastně dobře, že to byli právě oni, protože by nebylo šťastné, aby tak důležitý proces návratu k Bohu zahájili skuteční hříšníci, jejichž náprava je vždy nejistá, možná se napraví, možná ne. Potom by celý začátek návratu k Bohu závisel na náhodě. Dá se říct, že právě význam návratu k Bohu, který

je označován za základ celého světa (JESOD OLAM), byl zahájen těmi, kteří k němu mají výrazné dispozice.

I když Izraelcům na poušti (a tím spíš Davidovi) předcházelo mnoho napravených hříšníků – například Kain, Reuven (Rúben) atd. –, přesto neuvedli do světa fenomén návratu k Bohu pro ostatní hříšníky. To bylo ponecháno jako úkol pro ty nejmávanější (IKAR HAOLAM, doslova podstatu světa), kterými jsou Izraelci jako obec a král David jako jedinec. Izraelci jako první obec a David jako první panovník z kmene Jehuda. Existuje známý midraš (Šochar tov tehilim), který uvádí, že první člověk Adam předal sedmdesát let z dnů svého života Davidovi. A počínaje Davidem žijí lidé v průměru sedmdesát let, jak dokládá žalm (Ž 90:6): „Dnů našich let bývá sedmdesát.“ Tím se i David stal součástí počátku světa. A počátek je dobrým vzorem kajícníkům, kteří se vrací ke svému počátku, kterým je Bůh, počátek všeho. I proto Bůh přijímá kající, protože je správné umožnit lidem návrat k vlastním počátkům. Tak při návratu k Bohu dochází k oddělení od hříchu, protože jde o návrat do původního stavu, který byl bez hříchu. Pokud se tedy samy počátky (Izrael a David) vrací ke svému počátku (kterým je Bůh), následují je přirozeně i ostatní.

CITÁT. V midraši Berešit raba říká Bůh Reuvenovi: „Dosud nikdy přede mnou člověk nezhrěšil a nenapravil se. Ty jsi započal návrat k Bohu, proto se tví potomci budou k Bohu navracet, jak je psáno (Hošea 14:2): ‚Vrať se, Izraeli, k Bohu.‘“

VYSVĚTLENÍ. Reuven jako prvorozený syn (Jákova, čili Jisraele) a počátek židovského národa byl vhodným průkopníkem návratů k počátku, kterým je Bůh. Proto

právě Reuvenův potomek prorok Hošea (Ozeáš) započal se všeobecnou výzvou k návratu. A to je třeba pochopit stejně jako Davidův příklad.

 V Tanachu nacházíme několik prototypů návratu k Bohu. Ne náhodou vždy souvisejí s počátkem nové éry – se zrodem Izraele, vznikem království – protože návrat k Bohu je návratem k počátku.
